

זכויות נפגעי עבירה - תוכן עניינים

1	מבוא – זכויות נפגעי עבירה	1 -
2	זכויות נפגעי עבירה – הפן המשפטי	2 -
2.1	זכות להגנה טרם ההליך הפלילי	3 -
2.1.1	זכות להגנה מפני הפוגע בבית המשפט	3 -
2.1.2	הגבלה על מסירת פרטים אישיים של נפגע עבירה	4 -
2.1.3	חקירה של גוף חוקר בדבר עבר מיני	5 -
2.2	זכות נפגע העבירה בזמן ניהול ההליך	6 -
2.2.1	זכות הקורבן להביע עמדה טרם החתימה על הסדר טיעון	6 -
2.3	זכות להגנה לאחר הרשעה	10 -
2.3.1	זכות לעמדת הקורבן בטרם ישוחרר העבריין בוועדת השחרורים – גוף מעין שיפוטי	10 -
-		-
3	זכויות נפגעי עבירה – הפן הנפשי/שיקומי/בטחוני	12 -
3.1.1	צו למניעת אלימות במשפחה	12 -
3.1.2	צו למניעת הטרדה מאיימת	13 -
3.1.3	זכויות נפגעי עבירה – עבירות מין - שיקום נפשי	15 -
3.2	זכויות נפגעי עבירה – הפן הכלכלי	17 -
3.2.1	שיעור הפיצוי	19 -
3.2.2	דיני הנזיקין	20 -
3.3	משפט משווה	22 -
3.3.1	בריטניה	22 -
3.3.2	האיחוד האירופי	23 -
3.3.3	ארה"ב	24 -
3.3.4	סיכום משפט משווה	24 -
3.4	סיכום והצעה לשינוי	26 -
4	ביבליוגרפיה	28 -

עת נמצא האדם בשעתו הקשה ביותר, לאחר שעבר התעללות ו/או פגיעה פיזית מאדם אחר, על החברה והמדינה מוטלת האחריות, לפיצוי נפגע העבירה לצד ענישת העבריין, לטעמי אין המדובר בנושא ובהליך אשר מוסדרים היטב בחוק ובפסיקה ונראה כי לעיתים נותר הקורבן העבירה ללא מענה שיקומי, כספי ומשפטי וכן קולו ועמדתו לא נשמעים דיו.

בחרתי בנושא זה מתוך הזדמנות שהייתה לי להתנדב "בחדר הידידותי" לנפגעות תקיפה מינית בבית החולים בנהריה. החדר הוקם מתוך רצון של הקהילה לתת מענה לילדים לנערות ונשים מכל המגזרים למקום נגיש עם אנשי מקצוע מתאימים. הייחודיות של החדר הינו בין היתר, כי הוא ממוקם מחוץ לבית החולים ומנותק משאר בית החולים, ובמסגרתו ניתן מענה על ידי גורמי מקצוע ובניהם, רופאה מיוחדת, מתנדבת קבועה ועובדת סוציאלית.

במהלך עבודתי שם התוודעתי לנשים ולנערות שנפגעו והייתי עדה לפגיעתן הפיסית ובעיקר הנפשית. ליווייתי אותן והייתי ערה לרחשי ליבן, דבר אשר השפיע עליי רבות. אבקש להפנות בעניין זה, לדבריה של טל רובין רכזת תחום נשים במועצה האזורית מטה אשר ומרכזת החדר הידידותי באשר למהות וייעוד "החדר הידידותי": **"מדובר במיזם שמטרתו להעניק טיפול רפואי ונפשי ראשוני תחת קורת גג אחת תוך שמירה על פרטיותו של המותקף. ישנם מקרים בהם רק הצוות המטפל נחשף למקרה ללא עירוב משפחה וזאת בשל בקשת הקורבן שעבר את גיל 18. במקום חדר מנוחה, מקלחת, חדר טיפולים וחדר רופא מאובזר שנותן מענה מקיף להתמודד עם המצב הקשה בו שרוי מי שנפל קורבן לתקיפה מינית. אני קוראת לכל מי שנפל קורבן לתקיפה או נמצא במהלך תקופה בה הוא קורבן למעשים אלה לפנות אלינו ואנו נפעל לסייע."**

בשנים האחרונות יש שינוי גדול בחשיבה המשפטית ובחשיבה הציבורית באשר למעמד של נפגעי עבירה. בעבודתי זו אני מבקשת לרכז את זכויותיהם של הנפגעים בחקיקה בהצעות חוק וכמו כן במאמרים ובפסיקה בהם עיינתי, שייבדקו כל אחד לגופו.

העקרונות הכלליים של זכויות נפגעי עבירה מעוגנות ע"י מסגרת נורמטיבית עפ"י סעיף 4 לחוק יסוד² "כבוד האדם וחירותו" וכדלקמן: " **4. כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו.**"

כמו כן אפרט את העקרונות הכלליים: הזכות להגנה על שלומו, ביטחונו ופרטיותו של נפגע העבירה וכדלקמן:

1. **הפן המשפטי:** זכותו של הנפגע להשתתף בהליך הפלילי להיות נוכח בזמן ההליך הפלילי, קבלת תסקיר נפגע עבירה לפני גזירת דינו של עברין מין ומתן אפשרות לנפגע העבירה להביע את עמדתו בכתב לפני שחרור מוקדם של העבריין ממאסר ובטרם נחתם הסכם טיעון בין המדינה לעבריין.
2. **בפן הנפשי/שיקומי/ביטחוני:** זכותו של הנפגע לשירותי שיקום והגנה מפני העבריין.
3. **בפן הכלכלי:** זכותו של הנפגע לפיצויי מידי ע"י העבריין וזכותו לפיצויי מידי המדינה. אדון על החשיבות של נפגעי עבירה לקבלת הכרה ממוסדות הציבוריים, לתמיכה כלכלית כיון שישנם מקרים אשר אין באפשרותם להתפרנס בגלל הפגיעה הנפשית הקשה וההשלכות שלה.
4. **משפט משווה:** לאחר סקירת המצב בישראל, אפנה למצב הקיים במדינות המערב, שם הוכרו תוכניות שונות לפיצוי נפגעי עבירה ולדרכי השיקום שלהם.

לאחר הסקירה לעיל, אתן פתרון אשר לטעמי יתן לקורבן העבירה את המעמד הראוי לו בהליך השיפוטי הפלילי, האזרחי והשיקומי.

¹ <http://www.gmc.org.il/?CategoryID=0&ArticleID=844>

² חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו

לאחר ביצוע העבירה בקורבן העבירה, עולות שאלות משפטיות רבות, הקשורות הן לניהול ההליך והן למשפט עצמו (בהנחה ואכן מוגש כתב אישום כנגד העבריין) וכך גם לאחר ההרשעה ו/או הסדר הטיעון עם העבריין ומועד השחרור מהמאסר. עמדתו ומצבו הנפשי/פיזי של קורבן העבירה מקבלים ביטוי בכל ההליך המשפטי החל מביצוע העבירה ועד שחרור העבריין מהכלא, הדבר בא לידי ביטוי בשיתוף הקורבן בתוך ההליך הפלילי למרות שזה אינו צד בהליך.

שנים רבות לא זכו קורבנות העבירה לקחת חלק בהליך הפלילי ועל רקע זה נחקק בשנת 2001 חוק זכויות נפגעי עבירה³ (להלן: "חוק זכויות נפגעי עבירה") אשר תכליתו לקבוע את זכויות קורבנות העבירה, להגן על זכויות האדם ולשמור על זכויות החשוד ו/או העבריין, וראה בעניין זה סעיף 1 לחוק זכויות נפגעי העבירה הקובע כדלקמן:

" חוק זה מטרתו לקבוע את זכויותיו של נפגע עבירה ולהגן על כבודו כאדם, בלי לפגוע בזכויותיהם על פי דין של חשודים, נאשמים ונידונים"

למען הסר ספק יובהר, כי במקום בו קורבן העבירה נהרג בעקבות ביצוע העבירה על ידי העבריין הרי שזכויותיו של הקורבן עוברים לבני משפחתו. החוק והפסיקה⁴ מסדיר את העובדה כי בני משפחתו של קורבן העבירה באים בנעליו ומייצגים אותו ואת האינטרסים שלו בכל ההליך הפלילי.

ראה בעניין זה סעיף 22 לחוק זכויות נפגעי עבירה המפרט כדלקמן:

" זכאות בני משפחה - 22. גרמה העבירה למותו של אדם, יוענקו הזכויות לפי חוק זה לבני משפחתו של נפגע העבירה, לפי סדר הקדימויות שלהלן:

(1) למי שהיה בן זוגו בעת מותו;

(2) לילדיו;

(3) להוריו;

(4) לאחיו;

בהעדרם של כל אלה למי שהיה אפוטרופסו בעת מותו"

³ ההסבר להצעת חוק זכויות נפגעי עבירות בהליך הפלילי, התשס"א-2001, ה"ח 2978, 506.

⁴ בג"צ 11144/04 אל-הייב נ' צבא הגנה לישראל, תק-על 2005(2), 3671 (2005); ע"פ 2393/06 חמוד נ' מדינת ישראל, תק-על 2007(4), 2903 (2007). ע"פ 1932/04 רגיבי נ' מדינת ישראל, תק-על 2005(2), 187 (2005); בג"צ 5961/07 פלונית נ' פרקליט המדינה, תק-על 2007(3), 4611 (2007); בג"צ 5699/07 פלונית נ' היועץ המשפטי לממשלה, תק-על 2008(1), 2954 (2008), לסלי סבה וטלי גל "זכויות נפגעי עבירה בישראל" ספר שמגר ב (2003), 157; עדנה ארבל "המהפכה החוקתית במשפט הפלילי - האיזון שבין זכויות הנאשם, לבין זכויות קרבנותיו" ספר שמגר ב (2003), 255; דנה פוג'י "מהפכת הקורבנות" - היום שאחרי, לקראת מודל המכיר בשיקולי ענישה פרטיים?" קרית המשפט ד (2004/5), 229.